

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Vásárhelyi Julia*
Cím: *70 éves Szinyei Merse Pál híres „Majális”-a*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bz. (Hely) *1943. 2.* (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás	
Tárgy	92
Hely	Szinyei Merse Pál
Idő	"1943"

Hetvenéves Szinyei Merse Pál híres „Majális”-a

Két esztendő híján száz esztendeje született Szinyei Merse Pál, a magyar plein-air festészet hazai uttörője és két év múlva — Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén — negyed százada lesz, hogy meghalt. Ami e két nagy életállomás közt történt, azt ő, ha élne, a fény harmóniájával és a színek káprázatával fejezné ki, mint a művészi közlés leghatásosabb eszközeivel. Pályafutásának legizgalmasabb művészi eseménye és egyben életének főműve az 1873-ban festett „Majális” című képe. Festészeté előhírnöke a magyar impreszionizmusnak, a régebbi műtermi, zárt festészet formanyelvével szemben.

Nagy volt az út, amig Szinyeinek e festői hitvallását a művészi közvélemény elfogadta és a magyar festők is fölfedezték a napot, a májusi felhők smaragyharmat fényét, a tavaszi rét smaragd ragyogását s a pipacsok lángoló tűzében égő nyári mezőt.

*

... Szinyei Merse Pál 1845 július 4-én született az ősi családi hajlékban: Szinye-Ujfalun. Nyolcéves korában Jernyére került, ahol századokon át éltek a Merséék. Az előkelő szellemű, irodalomért és művészetekért rajongó családi kört Berzeviczy Albert igen finom tollal örököltette meg, a „Régi Emlékek” című művében (1907). Édesapja, Szinyei Merse Félix, előbb a megye alispánja, később főispánja. Nagyszerű egyéni-

ségű, liváló magyar ur, akiről krónikásaink följegyezték: „tipusa az egyszerűségnek”. Édesanyja Jekelfalussy Valéria, minden szépért rajongó, finom nő lélek.

Pál az elemi iskolát „csak” úgy játszva végezte el otthon. Sőt még a gimnázium első két osztályát is, a kedves, jovialis plébános: Tomanóczy Antal segítségével az 1854—55. években. A harmadik és negyedik osztályban az eperjesi főgimnázium rendes növendéke. Szinyei Merse Pálnak a tanulás nem fűsárgos „kenyere”, jobban szeret rajzolgatni. A hetedik osztályba Nagyváradra a premonstreikhez kerül. Itteni házigazdájának öccse, Mezey Lajos jónevű festő. A modernebb színlátásokkal dolgozó mester mély hatással van az égő szellemiségű, művészi álmokban élő fiúra. Majd minden idejét nála tölti s amikor leteszi az érettségét, a mester lelkesedése meggyőzi Szinyei Merse Félixet fia festői tehetségéről és 1864 tavaszán elviszi Münchenbe, beiratja a festőakadémiába.

... A fiatal festőnövendék itt már bizonyos forma és színfelfogó készséggel jelentkeznek. Ez — kolorisztikus hajlandósága — írja Lázár Béla — már ekkor megnyilatkozott s Mezey Lajos nem is akarta elnyomni. Münchenben próbarajza után fölveszik Stráhuber antik osztályára, de hamarosan Piloty hatása alá kerül és legfőbb vágya, hogy hozzá bejusson. Ez 1868-ban sikerül. Közben már Anschütznel és később Wagnernél is végzett tanulmányokat. Pilotynál Benzur, Liezen-Mayer, Makart,

Leibl és Gabriel Max is dolgozik és most már együtt lelkesednek a kötetlen, realiztikus természetábrázolás eszményéért. Az 1867-iki párisi kiállításon képek tűnnek fel a fény és a színek kiugró koloritjával. 1869-ben pedig a müncheni kiállításra megjelennek Courbet alkotásai. Ezek a körülmények lendítik most már újító meglátásaikat és azokban megerősítik őket. Egy bizonyos, általános, egyetemes jellegű festői gyakorlat alakul ki a fiatal „koloristák” közt, de Szinyei nem veszi el külön egyéniségét. Ez időben festett művein már a „Majális” korai meglátásai és hangulatai érződnek. 1872-ben ismerkedik meg Böcklinnel és a nagy mester befolyása végleg megerősíti egyéni meggyőződésében. 1873-ban festi meg a „Majális”-t. Művészi irányelveinek legteljesebb összefoglalása ez a kép „a természet szépségének és az élet örömeinek elragadó himnusza — állapítja meg Petrovics —, a művészi kifejezés eszközein teljesen urrá lett 28 éves mester optimista életfelfogásának bátor és ragyogó kifejezése”. lelkében öntudatlanul egész ifjúsága alatt a művére készült, de élete e nagy alkotása nem találkozott megértéssel. Erzelkenysége roppant sebet kap. Hazajön jernyei birtokára, megházasodik és ha föl is néz néha a felhős égre, már nem a kolorista festő álmait keresi. A gazdaember szeme kémlel a föld kívánságai felé.

Olykor „dolgozgat”. 1874-ben megfesti a „Lilaruhás arckép”-et feleségéről. E festményen művészi felfogásának nemes komolysága és böcklini tüze szőlal meg. De a boldog sárocsi otthon fölött is elshug a vég-

zet fekte szárnya. Családi bánatok érik és mély fájdalommal 1882-ben Bácsbe megy. Ott szomorú szívén is átsüt a művészi öröm napja, hogy újra dolgozhat. Itt festi meg híres „Pacsirtáját”, de ezzel sincs szerencséje. A röghöz kötött, fantáziánélküli művészi köztudat nem érti meg a jernyei magyar pacsirta életszerűségét. Ujjongó dalát. Most már tanácsosan önmagával és az egész világgal szemben. Ujra nehéz évek következnek. Közben a lilaruhás arckép élő másával is elhidegülnék egymástól. A hitves megértés érzékeny hangszerezen elpattan egy hur. Szinyei egyedül marad fiával és most már a sokféle csalódás, gyász és fájdalom után, esztendőkig nem vesz ecsetet a kezébe, vagy ha vesz is, senki sem tudja róla. Nehéz és néma évek után 1894—95-ben lép föl újra nyilvánosan a Műcsarnokban. A figyelem most már feléje fordul. A fiatal nagybányai festők között már lelkes hívei is akadnak. Az 1896-iki milleniumi kiállításon aztán végleg beérkezik. Most már ünneplik, mint „a győztes elvnek régi bajnokát”. Az elismerés fénykörében újra dolgozni kezd. Héthárson 1897-ben képviselővé választják, a hazai és külföldi kiállítások babérral övezik. A színek, a napfény, a levegő mámoros szépségeit lehelő tájképeit pedig kapkodják. 1905-ben a Képzőművészeti Főiskola igazgatójává nevezik ki. Mindent megkap most már az életből, a világhír mellett a beérkezett anyagi eredményeit is. Csak egyet nem adhatnak neki vissza: az önmarcangoló, elvesztett, elvesztegetett esztendőket néma bánatának felejtését.

Szívéből kihullott a derű, alig egy gyöngye fénye maradt. A komor tekintetű magyar urban, akinek „Önarcképe” a firenzei Uffizi-képtár arcképcsarnokában a festőművészet legnagyobb géniuszainak sorai közt függ, senki sem ismerne többé a jernyei udvarház egykori kacagó „letörőntől ujjongó fiatal művésze”. 1919 őszén végleg elmegy Jernyére és 1920 Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, az ősi sárocsi föld magához hívja nagyszerű fiát. A Pesti Hírlap ötvenéves jubileuma alkalmából kiadott „Igazságot Magyarországnak!” c. művészi albumában, öt világrész nyilvánosságának bemutatva egyik legszebb alkotását, az égi nyári ragyogásban villódzó „Pipacsos táj”-at.

Vásárhelyi Julia.